

«Η Ειδική Επιτροπή Ελέγχου Προστασίας των
Δικαιωμάτων των Ατόμων με Ψυχικές Διαταραχές
ως Θεσμός Συνηγορίας»

Μαρία Μητροσύλη

Πρόεδρος Ειδικής Επιτροπής, Καθηγήτρια Παν/μίου Δυτικής Αττικής

Η Ειδική Επιτροπή του Υπουργείου Υγείας

- ▶ Εγγράφεται στους θεσμούς συνηγορίας λόγω του σκοπού της, αλλά και λόγω της συγκρότησής της και της συμμετοχής στη λήψη των αποφάσεων των ληπτών και των οικογενειών τους. Είναι 9μελής (ν. 2716/99, άρθρο 2, όπως τροποποιήθηκε από το άρθρο 12 παρ. ΣΤ του Ν. 2955/2001 και το άρθρο 11 του Ν. 4272/2014
- ▶ Έχει εκτεταμένες αρμοδιότητες (ν. 2716/99, άρθρο 2), όπως το δικαίωμα για αξιοπρεπείς συνθήκες διαβίωσης στις Μονάδες Ψυχικής Υγείας, το δικαίωμα για εξειδικευμένη ατομική θεραπεία, το δικαίωμα να αμφισβητεί ο ασθενής στο δικαστήριο την ακούσια νοσηλεία, να συνομιλεί κατ' ιδίαν με δικηγόρο, να έχει πρόσβαση στα δεδομένα των αρχείων που τον αφορούν, το δικαίωμα να προστατεύει την περιουσία του, το δικαίωμα της κοινωνικής του επανένταξης.
- ▶ Οι δε εκθέσεις και τα πορίσματά της έχουν γνωμοδοτικό χαρακτήρα. Ωστόσο, είναι σημαντικό για την αποτελεσματική εφαρμογή τους ότι φέρουν το οικόσημο του Υπουργείου Υγείας.

Η διοικητική πρακτική

- ▶ που ακολουθείται κατά τη λειτουργία της, από τη σύστασή της, είναι να διατηρεί την ανεξαρτησία της, να συνηγορεί υπέρ των δικαιωμάτων των ληπτών υπηρεσιών ψυχικής υγείας όταν αυτά παραβιάζονται και να θωρακίζει τα δικαιώματα του ανθρώπου αυτής της ιδιαίτερα ευάλωτης ομάδας του πληθυσμού, προωθώντας με κάθε πρόσφορο μέσο την άρση της προσβολής τους.

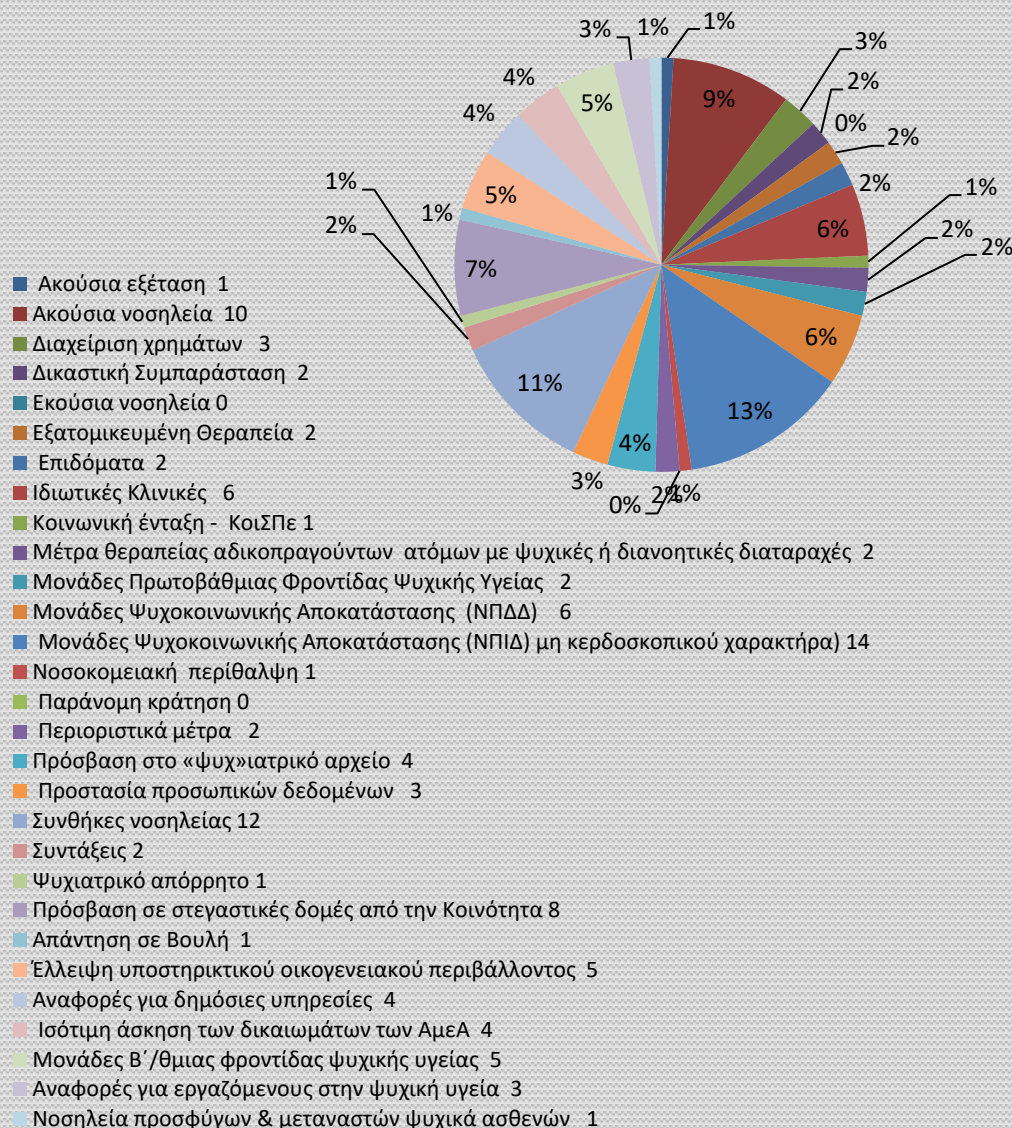

Η στρατηγική της Ειδικής Επιτροπής

- ▶ Η άρση της προσβολής των δικαιωμάτων του προσώπου από το οποίο ή για το οποίο γίνεται το παράπονο, η αναφορά ή η καταγγελία (επίλυση της ατομικής υπόθεσης).
- ▶ Όμως με αφορμή τα ζητήματα που έβαζαν κατ' επανάληψη οι αναφορές, η Ειδική Επιτροπή διαπίστωσε ότι οι εν λόγω παραβιάσεις των δικαιωμάτων οφείλονταν και τροφοδοτούνταν από συστημικού τύπου προβλήματα, που αφορούσαν, κυρίως, στην παροχή υπηρεσιών ψυχικής υγείας και κοινωνικής προστασίας, ενώ η εξατομικευμένη μόνο επίλυση του προβλήματος, δεν «θεράπευε» το έλλειμμα σεβασμού και προστασίας των δικαιωμάτων μεγάλου αριθμού ψυχικά ασθενών.
- ▶ Ως εκ τούτου, προχώρησε σε διαπιστώσεις και έκανε προτάσεις μέσω εκθέσεων προς τα αρμόδια όργανα της Πολιτείας για τη μεταρρύθμιση ή τη βελτίωση της λειτουργίας των υπηρεσιών ψυχικής υγείας, ύστερα από ενδελεχή διερεύνηση με επισκέψεις/αυτοψίες, συσκέψεις ή και με τη μελέτη των στοιχείων που παρέχονταν από τις μονάδες ψυχικής υγείας ή και άλλες υπηρεσίες.
- ▶ Ο μείζον στόχος μας είναι η αλλαγή της οργανωσιακής κουλτούρας των μονάδων ψυχικής υγείας και της νοοτροπίας των επαγγελματιών, οι οποίοι λόγω του φόρτου εργασίας έχουν την τάση να υποβαθμίζουν τα δικαιώματα.

Υποθέσεις Ειδικής Επιτροπής 2017-2020: **Σύνολο 107** (βλ. Έκθεση Τριετίας)

Οι παραβιάσεις

- ▶ Αφορούσαν αυθαίρετους περιορισμούς της προσωπικής ελευθερίας και έλλειψη σεβασμού της αξιοπρέπειας, στις θεματικές περιοχές της διαδικασίας ακούσιας νοσηλείας και ακούσιας εξέτασης, της καθήλωσης και απομόνωσης, των συνθηκών νοσηλείας, της πρόσβασης στον ιατρικό φάκελο, του περιορισμού επικοινωνίας με το περιβάλλον μέσω των κινητών, της λήψης υπηρεσιών ψυχοκοινωνικής αποκατάστασης, της μη παρακολούθησης των ψυχικά ασθενών λόγω δυσλειτουργιών στη διασύνδεση και συνεργασία των υπηρεσιών ψυχικής υγείας σε τοπικό επίπεδο στο πλαίσιο της τομεοποίησης κ.α.
- ▶ Επίσης, αφορούσαν παραβιάσεις κοινωνικών δικαιωμάτων, τα οποία διογκώθηκαν με την οικονομική κρίση και τις περικοπές της παροχικής διοίκησης, όπως οι συντάξεις και τα επιδόματα. Καταγράφηκαν επιπλέον προβλήματα στη διαχείριση της περιουσίας των ψυχικά ασθενών που διαβιώνουν σε μονάδες ψυχοκοινωνικής αποκατάστασης, με την οικογένειά τους ή μόνοι τους, ευρισκόμενοι ή μη σε καθεστώς δικαστικής συμπαράστασης κ.α.

Ειδικότερα

- ▶ Το δικαίωμα στην ελευθερία και αξιοπρεπή φροντίδα ψυχικής υγείας τόσο κατά την εκούσια όσο και ακούσια νοσηλεία.
- ▶ Το δικαίωμα στον ελάχιστο περιορισμό και στην αξιοπρεπή θεραπευτική μεταχείριση βάσει τεκμηριωμένης θεραπευτικής αγωγής και πρωτοκόλλων.
- ▶ Το δικαίωμα στην ισότητα και μη διακριτική μεταχείριση, πχ κατά τη διαχείριση των χρημάτων τους με τις τράπεζες..
- ▶ Το δικαίωμα στην ενημέρωση και συναίνεση.
- ▶ Το δικαίωμα στην κοινωνία της πληροφορίας
- ▶ Το δικαίωμα στην εμπιστευτικότητα & προστασία προσωπικών δεδομένων.
- ▶ Το δικαίωμα στην ψυχοκοινωνική αποκατάσταση και επαγγελματική ένταξη.
- ▶ Το δικαίωμα στη ζωή εντός της κοινότητας.
- ▶ Το δικαίωμα στην έννομη προστασία (δικαστική και εξωδικαστική).

Διαπιστώσεις

- ▶ σε γενικές γραμμές οι ακολουθούμενες πρακτικές κατά την **ακούσια νοσηλεία** σε δημόσιες μονάδες ψυχικής υγείας δεν διασφαλίζουν τα δικαιώματα των ατόμων με ψυχικές διαταραχές που προσομοιάζουν σε μερικά στάδια της διαδικασίας μάλλον με κρατούμενους παρά με ασθενείς και αντίκειται στις ρυθμίσεις τόσο του Ν. 2071/1992 όσο και της Ευρωπαϊκής Σύμβασης Δικαιωμάτων του Ανθρώπου, καθώς και άλλων Διεθνών Συμβάσεων που η χώρα μας έχει επικυρώσει με νόμο. Επιπλέον οι **συνθήκες νοσηλείας και η χρήση του μέτρου της καθήλωσης** και της απομόνωσης είναι συχνές. Όταν εφαρμόζονται αυτά τα μέτρα, δεν φαίνεται να έχουν προηγηθεί τεχνικές αποκλιμάκωσης της κρίσης και δεν ακολουθούνται οι Οδηγίες της CPT του Συμβουλίου της Ευρώπης, της Ειδικής Επιτροπής και του Υπουργείου Υγείας.

1.

- ▶ Επιπλέον, προβλήματα συστημικού τύπου, όπως τα ράντζα στα ψυχιατρικά τμήματα των Γενικών Νοσοκομείων, η έλλειψη προσωπικού στα δημόσια γενικά και ειδικά νοσοκομεία, η μη επάρκεια θέσεων ψυχοκοινωνικής αποκατάστασης στο δημόσιο και ιδιωτικό μη κερδοσκοπικό τομέα για άτομα που έχουν ανάγκη θεραπευτικού υποστηρικτικού περιβάλλοντος προσβάλλει το συνταγματικά κατοχυρωμένο δικαίωμα στην υγεία, στο οποίο περιλαμβάνεται το δικαίωμα στην ψυχική υγεία. Ωστόσο, η διασφάλισή του τελευταίου προϋποθέτει στρατηγικό σχεδιασμό και παρεμβάσεις με επιχειρησιακούς στόχους που θα βελτιώσουν τις πάγιες δυσλειτουργίες του Συστήματος Ψυχικής Υγείας και θα έχουν θετικό αντίκτυπο στη θωράκιση των δικαιωμάτων των ψυχικά ασθενών.
-

2.

- ▶ Επιπλέον, προβλήματα συστημικού τύπου, όπως τα ράντζα στα ψυχιατρικά τμήματα των Γενικών Νοσοκομείων, η έλλειψη προσωπικού στα δημόσια γενικά και ειδικά νοσοκομεία, η μη επάρκεια θέσεων ψυχοκοινωνικής αποκατάστασης στο δημόσιο και ιδιωτικό μη κερδοσκοπικό τομέα για άτομα που έχουν ανάγκη θεραπευτικού υποστηρικτικού περιβάλλοντος προσβάλλει το συνταγματικά κατοχυρωμένο δικαίωμα στην υγεία, στο οποίο περιλαμβάνεται το δικαίωμα στην ψυχική υγεία. Ωστόσο, η διασφάλισή του τελευταίου προϋποθέτει στρατηγικό σχεδιασμό και παρεμβάσεις με επιχειρησιακούς στόχους που θα βελτιώσουν τις πάγιες δυσλειτουργίες του Συστήματος Ψυχικής Υγείας και θα έχουν θετικό αντίκτυπο στη θωράκιση των δικαιωμάτων των ψυχικά ασθενών.
-

3.1

- ▶ Όσον αφορά τις **ιδιωτικές ψυχιατρικές κλινικές**, διαπιστώσαμε ότι
- ▶ α) είχε αναπτυχθεί μια διαδικασία με την οποία διακομίζονταν στις ιδιωτικές ψυχιατρικές κλινικές οι ακούσια νοσηλευόμενοι από δημόσια νοσοκομεία, κατά παράβαση των διατάξεων των άρθρων 101 του Ν. 2071/1992 και 16 του Ν. 2716/1999. Η ακούσια νοσηλεία σε ιδιωτική κλινική δεν επιτρέπεται σύμφωνα με την ισχύουσα νομοθεσία (95 επομ. του ν. 2071/1992), ενώ για τη μετατροπή της ακούσιας νοσηλείας σε εκούσια ακολουθείται σε κάθε περίπτωση συγκεκριμένη διαδικασία (94 παρ 5 του ν. 2071/1992). Η διαδικασία αυτή καταργήθηκε με παραγγελία των Εισαγγελικών Αρχών, κατόπιν σχετικής Έκθεσης της Ειδικής Επιτροπής (βλ. την υπ' αριθμ. πρωτ. 175215/2018 Παραγγελία του Εισαγγελέα Πρωτοδικών Αθηνών η οποία εκδόθηκε με αφορμή την υπ' αριθμ. πρωτ. 7205/6-07-2018 Παραγγελία της Εισαγγελίας του Αρείου Πάγου).

3.2

- ▶ β) ορισμένοι ψυχικά ασθενείς **νοσηλεύονταν μακροχρόνια σε ψυχιατρικές κλινικές**. Ζούσαν μόνιμα «έγκλειστοι» εντός αυτών, ενώ η υλικοτεχνική υποδομή και η σύνθεση του απασχολούμενου προσωπικού, που νομίμως προβλεπόταν, προσιδίαζε στην εξυπηρέτηση νοσηλευτικών αναγκών, καθώς οι ιδιωτικές κλινικές έχουν σκοπό να παρέχουν δευτεροβάθμια περίθαλψη, δηλαδή νοσηλευτική, σε άτομα που πάσχουν από ψυχικές διαταραχές και για περιορισμένο χρονικό διάστημα.

3.3

- ▶ Σχετικά με τη φροντίδα των ατόμων με σοβαρές διαταραχές του αυτιστικού φάσματος σε ψυχιατρικά τμήματα οξέων περιστατικών, η Ειδική Επιτροπή διαπίστωσε ότι τα προβλήματα που δημιουργούνται έχουν αντίκτυπο στο σεβασμό των δικαιωμάτων τους, λόγω της ακαταλληλότητας της μονάδας και του ελλείμματος στην εκπαίδευση των ψυχιάτρων, νοσηλευτών και άλλων επαγγελματιών σε αυτήν την παθολογία και πρότεινε 1) τη δημιουργία Εξειδικευμένου Τμήματος για σύντομη νοσηλεία, αλλά κυρίως Ειδικές μονάδες με εξειδίκευση στη φροντίδα αυτών των ατόμων, 2) Εκπαίδευση και εμπύχωση του επιστημονικού προσωπικού 3) Προώθηση εναλλακτικών προσεγγίσεων, όπως η αναδοχή, με στόχο την απομάκρυνση από τη θέση ότι ο αυτισμός σημαίνει περιορισμό και ιδρυματοποίηση.
-

4. Covid-19

- ▶ κατ' εξαίρεση Σύσκεψη μέσω Τηλεδιάσκεψης και εξέδωσε Οδηγίες για την «Προστασία των Δικαιωμάτων των Ατόμων με Ψυχικές Διαταραχές την Περίοδο της Πανδημίας Κορωνοϊού (Covid-19)» τις οποίες απηύθυνε αρμοδίως προς το Υπουργείο Υγείας για να ληφθούν υπόψη στις αποφάσεις «διαχείρισης» της νέας πραγματικότητας, καθώς και στην Εισαγγελία του Αρείου Πάγου. Κατόπιν δε ενεργειών της εξετελέσθη η παραγγελία της Εισαγγελίας του Αρείου Πάγου προς τους Εισαγγελείς Πρωτοδικών ώστε να αποφεύγονται οι παραγγελίες ακούσιας νοσηλείας κατά την κρίσιμη περίοδο της πανδημίας Covid-19.

Ιστοσελίδα του Υπουργείου Υγείας «Για τον πολίτη» :

[https://www.moh.gov.gr/articles/citizen/dikaiwmata-lhptwn-yphresiwn-ygeias/eidikh-epitroph-elegxoy-prostasias-twn-dikaiwmatwn-twn-atomwn-me-psyxikes-diataraxes.](https://www.moh.gov.gr/articles/citizen/dikaiwmata-lhptwn-yphresiwn-ygeias/eidikh-epitroph-elegxoy-prostasias-twn-dikaiwmatwn-twn-atomwn-me-psyxikes-diataraxes)

